

Může nenávist uškodit lásce?

Pietro Archati

Nemálo lidí se domnívá, že nenávist je opakem lásky. Je tomu ale skutečně tak? Mají se k sobě láska a nenávist jako dva navzájem se vylučující protiklady? Chovají se snad tak jako odvahy a zbabělost, veselost a smutek, světlo a tma, z nichž to jedno vždy zatlačuje druhé? Kdyby tomu tak bylo, musel by člověk tím více milovat, čím méně nenávidí, a tím více nenávidět, čím méně miluje. Tak tomu ale není, jak můžeme při bližším pohledu snadno zjistit.

Svět je plný lidí, kteří tvrdí, že někoho nade všechno milují a jiného z hloubi srdce nenávidí. Náklonnost, kterou člověk k někomu pociťuje, nezmenšuje nutně odpor, který cítí k jinému. Zcela jinak je tomu u nálad: veselost jako by celý svět zalila jasným světlem; když je někdo smutný, zdá se mu být všechno šedivé. Radost zahání smutek a naopak. Avšak láska nezmenšuje nenávist, a nenávist nikdy nemůže zahnat lásku.

Jaký z toho můžeme vyvodit závěr? Je-li pravdou, že protiklady se navzájem vylučují, a stejně tak i to, že láska a nenávist se vzájemně vyloučit nemohou, pak to přece také znamená, že nenávist vůbec není opakem lásky, a že ji tedy ani nemůže uhasit. A když ani nenávist lásku neuhasí, co pak může působit proti lásce?

Důvod, proč láska nezná žádný protiklad, spočívá v tom, že je sama onou silou, jíž každý člověk bez ustání usiluje o dosažení pravého středu mezi všemi protiklady, všemi jednostrannostmi života. Prožije-li člověk zlost či dokonce zuřivost, způsobí láska jeho možná nevědomou touhu po větším klidu, protože pociťuje, že ho zuřivost nepřivede dále. Pokud někdo příliš zpohodlní nebo dokonce zleniví, touží - jakkoli nevědomě - po podnětech, které ho opět uvedou do pohybu, pomůžou mu dostat se z jeho pohodlnosti. Láska je ona síla, která činí každou jednostrannost, každý nedostatek nesnesitelným. Ve své jednostrannosti člověk pak bolestně postrádá druhou stranu, a toto strádání dříve či později vyvolá hledání toho, co mu chybí - a co znamená „hledat“ jiného než „milovat“. Láska tak je neuhasitelná touha po neustálém vývoji, usilování o naplnění, neutišitelná žízeň po dokonalosti.

Muž a žena jsou v mnoha ohledech protiklady. Sta- ne-li se někdo příliš jednostranně mužským, vede ho láska k touze po ženství. Po něčem toužit, něčeho si žádat, přesně to je láska. Po čem člověk touží, to k němu na jedné straně již patří, protože to má v myšlenkách a hledá to, na druhé straně přece však dosud ne, protože se tím ještě musí stát. Právě toto být i nebýt, toto nezadržitelné usilování, toto nikdy nekončící stávání se, to je zkušenost lásky.

Předpokládejme třeba, že si někdo vezme do hlavy, že všechny problémy života by mohly být vyřešeny jen dobrotou a ústupností. Dříve či později bude muset učinit zkušenost, že při svém jednostranném chování zůstává stále o krok pozadu za ostatními

lidmi, že jeho jednokolejná dobromyslnost může škodit nejen jemu samotnému, ale i ostatním. Nepotrvá to dlouho a objeví se v něm přání, aby se přece jen poněkud energičtěji prosadil, aby stál za svým, aby nezůstal navždy opodál. Pokud je naproti tomu někdo jednostranný v tom smyslu, že s oblibou vystupuje příliš troufale, všude se chce prosazovat, přestane to ostatní jednoho dne bavit. Začnou se proti němu bránit a budou mít radost z toho, když mu tu a tam dají za vyučenou. Tak i on bude časem přemýšlet, jestli by se přece jen neměl pokusit vyvíjet se trošku jiným směrem, a bude pak schopen přistupovat k ostatním poněkud přátelštěji. Touha obou po pravém středu, jejich hledání rovnováhy mezi troufalostí a nesmělostí, není nic jiného než láska.

Láska činí člověka vnitřně pohyblivým, protože být člověkem znamená neustále hledat správnou rovnováhu mezi všemi protiklady života. Láska je usilování o soulad všech vnitřních sil a vede člověka k tomu, aby ze sebe vydával vždy to nejlepší.

Někdo by zde mohl namítnout: Pokud skutečně neexistuje žádný protiklad, žádná protisíla k lásce, pak by se přece žádný člověk nemohl vyhnout tomu, aby bez ustání miloval. Člověk by pak přece nemohl jinak, než všechny a všechno milovat, a svět by musel být v pořádku. Tak tomu samozřejmě není; vždyť každý může jasně vidět, že na světě nepanuje zrovna nadbytek lásky, že o náš svět není nadvakrát postaráno.

Pokud bychom souhlasili s tím, že láska, která existuje, nemůže být zapuzena ani zmenšena žádnou pro- tisílou, pak její nedostatek ve světě nemůže pocházet z toho, že existující láska je uhašena, nýbrž jen z toho, že dosud vůbec nevznikla. Každý nedostatek lásky je nedarovaná láska, opomenutí milovat. Proti lásce může něco pořídit jen její zanedbání, neboť pak nemůže láska vůbec vzniknout. Láska skutečně nezná protivníky, zná však nedostatek, může být člověkem vždy znovu zanedbávána. O zanedbání však můžeme mluvit jen tehdy, nebyla-li uchopena možnost milovat. Nízkou míru lásky, existující dnes v lidstvu, lze sice připsat i opomenutím minulosti, avšak další vývoj lásky bude záviset především na příležitostech, které se člověku nabídnou teprve v budoucnosti.

Pěťadvacetiletý člověk už jistě v mnoha případech zanedbal možné činy lásky, dosud má však před sebou mnoho dalších příležitostí rozšiřovat svou lásku na stále více lidí. Jeho nedostatek lásky lze sice připsat jeho opomenutím, on však zatím stojí na samém počátku dlouhého vývoje. V tomto smyslu se celé lidstvo nachází co do svého vědomí jakoby ve fázi puberty. Na jedné straně vyhlašuje člověk v posledních staletích stále dalekosáhlejší nároky na individuální svobodu a lásku - a zcela nevyhnutelně tak už promeškal spoustu svých možností - na druhé straně se každý jednotlivý člověk nachází na počátku dlouhého vývoje, který mu ještě poskytne hodně možností růst v lásce a stávat se dokonalejším.

Láska vyhasíná vnitřní lhostejností a existuje pro to jedno trefné slovo: „nelaskavost“. Toto slovo označuje jednoznačně něco chybějícího, a to, co chybí, je právě láska. Nelaskavost je nedostatek náklonnosti a odporu, účasti či zájmu. Je mnohem těžší překonat lhostejnost než utišit nenávisť, ať už se objeví v jakékoli podobě. Dokud nenávidím, něco ve mně je v pohybu, je ve mně život. Pokud jsem však vůči světu a lidem lhostejný, jsem vnitřně prakticky mrtvý. Velká bída materialistického životního postoje vyplývá z rozpínající se bezcitnosti, z hrozivého nedostatku vnitřního napětí. Udělá-li člověk něco špatně, i kdyby jednal z nenávisti, škodí svému vývoji méně než nezájmem a

otupělostí. Vypořádat se s lhostejností, najít na ni správnou terapii je možná to nej
obtížnější, co je.